

surma süüdistatav. Isa suri 7. detsembril 1998. aastal Kuldnoka tänava kortermaja välisukse ees südamerabandusse.

Selle kurva lõpuga loo kokkuvõtteks pean ütleva, et isa ennast küüditamise korraldajaks Võrumaal ei tunnistanud. Oma jutu järgi olla ta küüditamise rongist hoopis viis last päästnud ja Vastseliina koolijuhataja Johannes Saarniidu (Jaak Saarniidu vanaisa) toimetanud Juudakunnu metsavahitallu maapakku, kuniks ohtlik aeg möödas.

Kui isa üle kuulama hakati ja tollaseid protokolle näidati, millel väidetavalt Endel Sõgeli allkiri, siis neid ta omaks ei pidanud. Isa arvates võis allkiri vabalt kuuluda tollal miilitsas töötanud vanemale vennale Evaldile. Nende signeeering olevat olnud suhteliselt sarnane. Evald ammu surnud (1977) ja kahtlusaluseks saigi isa. Kapo kokkuvõtet sellest süüdistusest ma näinud ei ole.

Selge on see, et 1940. aastal Eestis nõukogude võimu toetanud komsomoli- ja parteiaktiiv pandi küüditamise räpast tööd tegema ja neid inimesi kasutati maksimaalselt ära. Kummaline on aga, et just Endel Sõgel uurijatele silma jäi. Siiani on selgusetu, millisest põhimõttest lähtus kapo valikut tehes, keda endistest küüditajatest ja sõjakurjategijatest kohtu alla anda ja kellest eelistatakse vaikida. Tundub, et asjal on poliitiline maik juures.

Võtame näiteks isa võitluskaaslase hävituspataljonist, Eesti NSV välisministriks tituleeritud Arnold Greeni. Internetiväljaande Vaba Eesti Sõna artiklist „Vaikimisega ei kao ebageeldivad faktid” saame teada, et Arnold Green oli aastatel 1940–1941 ELKNÜ Virumaa Komitee instruktor, kes korraldas Vabadussõja monumentide hävitamist Rakveres ja 1949. aastal rassis tööd teha märtsiküüditamise volinikuna.

Samas artiklis meenutatakse ENSV tsiviilkaitse juhina Moskvast kindralmajoriks ülendatud Vello Varet (1923–2007), kes osales 1941. aasta suvel Kautla metsades Järvamaa hävituspataljoni koosseisus sõjakuritegudes tsiviilelanikkonna vastu. Sama mees oli aastatel 1991–1999 Eesti Vabariigi välisministeeriumi nõunik. Pole kuulnud, et eelpool nimetatute tegevuse kohta oleks kapo mingit menetlust alustanud.